

Kovács Márk Károly¹

Az al-Káida céljai, szervezete és működése, módszerei és eljárásai a Nyugat ellen 1989 és 2015 között

The Aims, Structure and Methods of al-Qaeda against the West between 1989 and 2015

Absztrakt

A jelen tanulmány az al-Káida rövid kialakulását és Oszáma bin Láden által felállított célok elérésére tett kísérleteket mutatja be. A szervezet létrejötte óta számos strukturális változáson ment keresztül, amiből egy globális mozgalom is kialakult. A mozgalommal párhuzamosan az al-Káida magszervezete is folytatta működését, bár hatékonysága jelentősen csökkent az Amerikai Egyesült Államok és szövetségeseinek terrorizmus elleni harca miatt. Az al-Káida-tagok által használt vagy az általa inspirált személyek a Nyugat elleni műveleteik során főként a robbantást és öngyilkos merényleteket mint módszert alkalmazták. Fegyveres támadásokat is végrehajtottak, alkalmaztak, de csak sérelmek megtorlására és nem általánosságban, véletlen kiválasztott célpontok ellen – ezért nem voltak jellemzők a szervezetre.

Kulcsszavak: al-Káida, terrorizmus, Madrid, London, Párizs

Abstract

This article gives a short history of the establishment of the al-Qaeda and how it tried to fulfil its goals set by Osama bin Laden. The organisation went through many structural changes and at the end a global movement emerged named al-Qaeda. While the al-Qaeda movement started to work, the core al-Qaeda was getting weaker because of the fight against terrorism acts in the United States and its allies. The preferred methods used by the members or people inspired by the organisation were (among others) bombing and

¹ Nemzeti Közszerológálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, doktorandusz – University of Public Service Doctoral School of Military Sciences, PhD student, e-mail: kovacs.mark@uni-nke.hu, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4102-5605>

suicide attacks. The use of firearms and armed attacks were used only as a revenge and not against randomly selected targets – because of this it was not a common trait.

Keywords: *al-Qaeda, terrorism, Madrid, London, Paris*

1. Bevezető

1979. december 25-én a Szovjetunió megkezdte afganisztáni hadműveletét, Kuska és Termez térségben a 40. hadsereg hivatalosan is átlépte az országhatárt. 1985-re a szovjet katonai jelenlét elérte maximumát – 120 ezer katonával harcolt az ország területein.² A megindított katonai akciót Kolontári Attila³ négy ponttal indokolta: 1. Afganisztánban történt belső politikai hatalmi összecsapások; 2. a kabuli vezetés folyamatosan vesztett az ország feletti irányításból; 3. Moszkva kockázatosnak ítélte meg egy instabil országot a közép-ázsiai szovjet köztársaságok közvetlen szomszédságában; 4. Szovjetunió tartott az Egyesült Államok Afganisztánban való megjelenésétől. Mindemellett az afgán vezetés számtalanszor kérte a szovjet bevonulást.⁴

A Szovjetunió beavatkozásával kialakult helyi háború a mudzsahedek⁵ közt egy szent háborús interpretációt kapott – amelyben szerepe volt Abdullah Azzamnak⁶ is. Az Afganisztánba áramló mudzsahedek segítségével Azzam 1984-ben létrehozta a Maktab Al-Khadamat (MaK – Szolgálati Hivatal) szervezetet.⁷ Az önkéntesek közt jelent meg Oszáma bin Láden is, aki részt akart venni a háborúban. Bin Láden és Azzam együttműködése megromlott, és 1988. augusztus 11-én bin Láden Pesavárban létrehozta az Al Qaeda al Sulbah (Szilárd Alap) szervezetet. Az újonnan létrehozott szervezet vonzóbb és népszerűbb volt a Szolgálati Hivatalnál, mert bin Láden megvonta anyagi támogatását korábbi szervezetétől. 1989. november 24-én Azzamot gyerekeivel együtt felrobbantották, ezzel szervezete beolvadt az al-Káidába.⁸

2. Célok

Oszáma bin Láden megpróbált az egész muszlim világban egy, a Nyugattal szembeni ellenségeskedést, különösen az Egyesült Államokkal szemben ellenszenvet kiváltani. Az ellenszenv kiváltása magában foglalta volna az Egyesült Államok katonai képességeinek csökkentését és politikai erejének gyengülését a Közel-Keleten. Ez a térségbeli

² Kolontári Attila: Az afganisztáni szovjet beavatkozás külső és belső körülményei. In Dávid Ferenc – Kolontári Attila – Lengyel Gábor (szerk.): *Moszt Könyvek 4. – „Afganisztán – 1979-89-99-2009”*. Pécs, Moszt, 2010. 38.

³ Dr. habil Kolontári Attila kutatási területe a Szovjetunió és az Oroszországi Föderáció. 2015-ben habilitált a PTE Interdiszciplináris Doktori Iskolában. Tudományos előadásának témája az orosz emigráns diplomáciai képviselő Magyarországon az 1920-as évek első felében.

⁴ Kolontári (2010) i. m. 32., 36., 38.

⁵ „Azon muszlimok, akik részt vesznek a dzsihádban.” John L. Esposito: *The Oxford Dictionary of Islam*. New York, Oxford University Press, 2003. 213.

⁶ Palesztinában született, Egyiptomban iszlám tanulmányokból doktorált, majd Afganisztánba utazott. A globális dzsihád elméletének részletezése, pontosítása is a nevéhez köthető.

⁷ Thomas H. Kean – Lee H. Hamilton: *9/11 Commission Report*. New York, Barnes & Noble, 2006. 56.

⁸ Rohan Gunaratna: *Inside Al Qaeda*. New York, Columbia University Press, 2002. 23.

gyengülés a helyi kormányoknak nyújtott támogatás megszűnéséhez vezetett volna. Ezt vallási eszközökkel is megpróbálta alátámasztani – Korán-idézetekkel, táborelnevezésekkel.⁹ Az 1998 februárjában *A zsidók és keresztetek elleni dzsihá*d címmel kiadott fatva¹⁰ szerint az Egyesült Államok hadba lépett Isten és hírvívői ellen. A háború miatt hadba hívták a muszlim társadalmat – dicsőség amerikaiat ölni (bárhon, bármikor).¹¹

Középtávú célja az Egyesült Államok Szaúd-Arábiából való kivonásának elérése és egy kalifátus létrehozása volt. A kisajátított terület felett az al-Káida teljes biztonságban, a kalifátus pedig a nyugat behatása nélkül működött volna.¹² A célt Oszáma bin Láden egy 1996 augusztusában kiadott fatvával támasztotta alá, és Szaúd-Arábiában az amerikai katonai létesítmények elleni öngyilkos merényletekre szólította fel a muszlim társadalmat.¹³ 2005-ben Ajman az-Zaváhiri ismételt tiszta a szervezet céljait – sariát¹⁴ alapon működő iszlám államszervezet, muszlim területek felszabadítása és megvédése külső agresszorokkal szemben, a sariát megszegő kormányok megbuktatása.¹⁵

A célok eléréséhez 2005-ben Saif al-Adel¹⁶ egy hét pontos tervet prezentált Oszáma bin Ládennek:

1. Az ébredési szakasz (2000–2003): A muszlim társadalom felébresztése az Egyesült Államokra mért támadásokkal.
2. A szemek felnyitása (2003–2006): Az Egyesült Államok és szövetségeseinek lekötése tengerentúli műveletekkel.
3. A felemelkedés (2007–2010): Az al-Káida új műveleti területeinek létrehozása.
4. A hitetlen muszlim rendszerek megbuktatása (2010–2013): A szervezet szerint a sariát megszegő helyi kormányok megbuktatása. A korábbi szakaszok után egy megálló is lett volna, amely lehetőséget adott volna az eddigi tapasztalatok összegzésére és a hiányosságok pótlására, a következő szakaszokra való felkészülésre.
5. A kalifátus kikiáltása (2013–2016): A szunnita muszlimok körében a sariát nemzetközi bevezetését tervezte a szervezet, majd ezután következett volna a kalifátus létrehozása (2014-ben az Iraki és Levantei Iszlám Állam vezetője Abu Bakr al-Bagdadi ki is kiáltotta).
6. A teljes konfrontáció (2016–2020): A kalifátus létrehozását követően lehetőség nyílt volna egy Iszlám Hadsereg létrehozására, amivel a végső háborút – hívők és hitetlenek közt – kezdték volna meg.
7. A végső győzelem (2020–2022): A kalifátus győzött volna a világ többi állama felett.¹⁷

⁹ Gunaratna (2002) i. m. 51.

¹⁰ Fatva és fatwa változatban is használják, jelentése vallásjogi döntés, nyilatkozat az iszlám vallásban, létjogosultsága akkor van, ha a Koránban és hadiszokban nincs válasz egy kérdésre, és a muszlim tudósok sem tudnak közös megegyezésre jutni.

¹¹ Kean–Hamilton (2006) i. m. 47.

¹² Bruce Hoffman: *Inside Terrorism*. New York, Columbia University Press, 2017. 320.

¹³ Kean–Hamilton (2006) i. m. 48.

¹⁴ Az iszlám törvénytar, amely a helyes viselkedésmintákat részletesen tartalmazza az élet kérdéseire.

¹⁵ Boaz Ganor: *Global Alert*. New York, Columbia University Press, 2015. 114.

¹⁶ Az al-Káida műveleti vezetője volt.

¹⁷ Hoffman (2017) i. m. 326–327.

3. Szervezeti struktúra

Az al-Káida kettéválasztandó egy globális hálózatra és a magszervezetre. A globális hálózat és szövetségi rendszerben jelentős változást jelentettek az 1998-ban az Egyesült Államok nagykövetségei elleni merényletek. A merénylet előtt az al-Káida képzéssel, anyagi támogatással és fegyverekkel látta el szövetségeseit. A merényletek után Oszáma bin Láden közvetlen felügyelete alá kerültek a műveletek – a tervezéstől egészen a végrehajtásig.¹⁸ A globális hálózat strukturális elemei:¹⁹

- Logisztikai hálózat feladata a hálózathoz csatlakozó személyek beszervezése, hétköznapi utaztatása és a műveleti területekre való eljuttatása.
- Fiókszervezetek, amelyek az al-Káida-kapcsolat miatt a mozgalom nevében cselekszenek, de saját célpontjaikat is támadják – a lokális célpontok mellett megjelentek a nemzetközi célpontok is az al-Káida hatására.
- Magányos farkasok, akik szimpatizálnak az al-Káida céljával vagy módszereivel. Közvetlen kapcsolattal rendelkeznek a magszervezettel vagy a fiókszervezetekkel. A módszer és célpont kiválasztásában azonban a fiókszervezeteknél is nagyobb szabadságot kapnak. Általánosságban alacsony intenzitású, kis, egymástól független akciókat hajtottak végre, saját önálló költségvetésük szerint. Az internet segítségével képesek lehetnek egy-egy nagyobb robbanóeszköz összeszerelésére és használatára is.

A magszervezet ennél strukturáltabb és hierarchikus felépítéssel rendelkezett, amit a vélt felépítése is alátámaszt.²⁰ Az organigram (1. ábra) szerint Oszáma bin Láden volt az emír,²¹ majd halálával Ajman az-Zaváhiri²² lépett a helyébe. Az emír mint a szervezet vezetője felelős annak minden cselekedetért. Az ideológiai és vallási kérdések mellett logisztikai és tervezési kérdésekkel is foglalkozott. További feladata volt az éves munka- és költségvetési terv jóváhagyása, valamint vezető pozíciókba kinevezhetett vagy elbocsáthatott személyeket. Az emír rendelkezett egy helyettessel, bin Láden haláláig az-Zaváhiri töltötte be ezt a pozíciót. A titkárt az emír nevezte ki, feladata személyes találkozók és munkamegbeszélések megszervezése, naptár felügyelete volt.²³

A Konzultatív Tanács (*Majlis Al Shura*) a szervezet legfelsőbb döntéshozó szerve volt. A Tanács 7-10 főből állt, a tagokat az emír nevezte ki két évre. Feladata a szervezet szabályzatának és irányelvének meghatározása, az éves munkaterv előkészítése, valamint a bizottságok tagjainak megválasztása volt. Továbbá részt vett a napi feladatok ellátásában is.²⁴

¹⁸ Kean–Hamilton (2006) i. m. 67.

¹⁹ Katona Magda: Az al-Káida a vezére elvesztése utáni időszakban. *Hadtudomány*, (2012), esz. 4–6.

²⁰ Számos eltérő elképzelést fogalmaztak meg a téma szakértői, jelen struktúraábrázolás Rohan Gunaratna és Aviv Oreg 2010-ben *Al-Qaeda's Organizational Structure and Its Evolution* címen megjelent cikkén alapul.

²¹ Amir formában is használják, jelentése vezető.

²² Wagner Péter: *Az al-Káida metamorfózisa*. Budapest, Magyar Külügyi Intézet, 2011. 11.

²³ Rohan Gunaratna – Aviv Oreg: Al Qaeda's Organizational Structure and Its Evolution. *Studies in Conflict & Terrorism*, 33. (2010), 12. 1054–1056.

²⁴ Gunaratna–Oreg (2010) i. m. 1057.

A Katonai Bizottság 2002-ben felügyeleti szempontból kettévált és létrejött az Általános Egység, valamint a Különleges Műveleti Egység kapott többletfeladatot.²⁵ A merényletekért és kiképzési, felkészítési feladatokért felelt. A Korán szabályozásait betartva a már meglévő műveleti szabályokat, eszközöket vizsgálták felül, és megpróbálták tökéletesíteni. Új eljárásokat és technikai fejlesztéseket próbáltak meg kifejleszteni.²⁶ A Bizottság részlegekre, alegységekre bontható tovább:

- Általános Egység, amely a szervezet székhelyeként szolgáló ország területén folytatott műveleteket. Afganisztánban a NATO tartós megjelenése miatt az afganisztáni–pakisztáni határon csak a szövetséges csapatok elleni műveleteket irányította.²⁷ Első vezetője a líbiai Abu Faraj al-Libi volt 2005 májusáig.²⁸ A részleg további két alegységre volt osztható. A Fő alegység a tényleges harci tevékenységgel foglalkozott, és földrajzi alapon további kisebb egységekre volt felosztva, amelyek harcászati szinten működtek és önálló parancsnokkal rendelkeztek. A kiképzési alegység a fő alegységhez képest létszámban kisebb és földrajzi alapon működött. A fő alegység igényeihez igazítva végzett képzési tevékenységet.²⁹
- A Különleges Műveleti Egységet 1998-ban Oszáma bin Láden hozta létre. Első merényletük feltételezhetően az 1998-as Egyesült Államok kelet-afrikai nagykövetségei elleni merényletek voltak. 2002-től az Általános Egység hatáskörén kívül tevékenykedett.³⁰ A műveletekre a tagokat állandó megfigyelést követően választotta ki. A kiválasztást követően saját kiképzést kellett teljesíteni a kiválasztottnak. A Különleges Műveleti Egységhez voltak betagozódva:
 - A Dokumentációs alegység a személymozgathoz, logisztikai tevékenységhez készített hivatalos papírokat – például útlevél, személyigazolvány.³¹
 - Az *Operation Enduring Freedom* hadművelet következtében 2001 után az Afganisztán és Pakisztán térségén kívül végrehajtott műveletek decentralizálttá váltak, és azokat sejtszerkezetű felépítés jellemezte.³² A sejtek létszáma 2 és 15 fő közt ingadozott, tagjai nem ismerték egymást, csak a sejt vezetőjét. A vezetők az emigrált muszlim közösségekben vagy a leendő célpont közelében éltek, dolgoztak. A sejtvezetők, ahogy a sejttagok is csak a vezetőt, úgy ők is csak az irányítót ismerték, nem álltak közvetlen, napi kapcsolatban bármely bizottság tagjával vagy Oszáma bin Ládennel.³³
- A tömegpusztító fegyverekkel foglalkozó egység minden, a tömegpusztító fegyverek létrehozásához szükséges tevékenységet végzett. Az al-Káida a szudáni tartózkodása során kezdett el a tömegpusztító fegyverekkel foglalkozni. Az Egyesült Államok szerint a cél vegyi fegyverek előállítására és radioaktív anyag

²⁵ Fernando Reinares: *Al Qaeda's Revenge*. New York, Columbia University Press, 2016. 88.

²⁶ Gunaratna–Oreg (2010) i. m. 1058.

²⁷ Marc Sageman: *Leaderless Jihad*. Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 2007. 45.

²⁸ Reinares (2016) i. m. 88.

²⁹ Gunaratna–Oreg (2010) i. m. 1058–1059.

³⁰ Reinares (2016) i. m. 88.

³¹ Gunaratna–Oreg (2010) i. m. 1059–1061.

³² Rohan Gunaratna: The Post-Madrid Face of Al Qaeda. *The Washington Quarterly*, 27. (2004), 3. 96–97.

³³ Marc Sageman: *Understanding Terror Networks*. Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 2004. 166.

beszerzése volt.³⁴ 1994-ben 1,5 millió dollár értékben urániumot vásároltak volna Szudán segítségével.³⁵ 1998-ban Németországban elfogták Mamdouh Mahmud Salimot,³⁶ aki dúsitott urániumot próbált meg vásárolni az al-Káida számára. Az urániummal való kísérletezés mellett párhuzamosan a lépfenével is próbálkozott a szervezet.³⁷

A Politikai Bizottság kapcsolatot épített és tartott fenn az al-Káidához hasonló szervezetekkel, valamint politikai tudatosságot próbált építeni az afganisztáni lakosság körében.³⁸

A Média Bizottság a dzsihád terjesztését, propagálását végezte a muszlim világban. A Bizottság részeként működött például az archiváló, fényképész és a filmvágó egység. Az internet elterjedésével a toborzás, a weboldalak, anyagi források beszerzése, műveleti utasítások közlése a Média Bizottság alaptevékenységével keveredett.³⁹

A Pénzügyi Bizottság megalkotta a pénzügyi irányelveket és végrehajtotta azokat. A Bizottság részeként működött a szállással foglalkozó aleggység, a pénzügyi aleggység és a szervezeti szolgálati aleggység. A szállással foglalkozó aleggység fogadta a meghívott vendégeket, majd az egység által biztosított vendégházakban helyezte el őket. A szervezet szolgálati aleggysége az al-Káida tagjainak és azok családjainak nyújtott segítséget – egészségügyi segítség, gyermek beiskoláztatása, közüzemi számlák rendezése.⁴⁰ A pénzügyi aleggység a forrásokat biztosította a szervezet tagjainak alapítványokon, bankokon és cégeken keresztül.⁴¹ Európában fő tevékenysége a bankkártyák hamisítása vagy az azzal való csalás volt. Az aleggység a bevételszerzés mellett a pénz mozgatásával is foglalkozott – ilyen pénzmozgató rendszerük volt például a hawala⁴² rendszer.⁴³

A Biztonsági Bizottság biztosította az al-Káida vezetőinek személyi védelmét és az információbiztonságot. Az új tagok toborzása és felvétele az alárendeltségébe került az államok többségétől tapasztalt katonai, hírszerzői és felderítői nyomás miatt. A csatlakozni kívánó személyekről ezért információt gyűjtött, rendszerezte és osztályozta azokat.⁴⁴ A bizottság tevékenységét korábban a Katonai Bizottság végezte a kiképzőtáborok létrehozásával és működtetésével együtt.⁴⁵

A Vallási Bizottság felügyelte a szervezet működését és tevékenységeit a sarián keresztül. A Politikai Bizottsággal közösen fetvákat szövegezett meg.⁴⁶

³⁴ Gunaratna (2002) i. m. 36.

³⁵ Gunaratna (2002) i. m. 157.

³⁶ Az al-Káida egyik vezetője.

³⁷ Hoffman (2017) i. m. 286., 289.

³⁸ Gunaratna–Oreg (2010) i. m. 1062.

³⁹ Hoffman (2017) i. m. 222.

⁴⁰ Gunaratna–Oreg (2010) i. m. 1063.

⁴¹ Kean–Hamilton (2006) i. m. 170.

⁴² Az iszlám tradíció alapuló pénzügyi formája, a pénz effektív földrajzi mozgatása nélkül – a konvencionális pénzügyi rendszereken kívül működik. Központjának Dubajt tekintik.

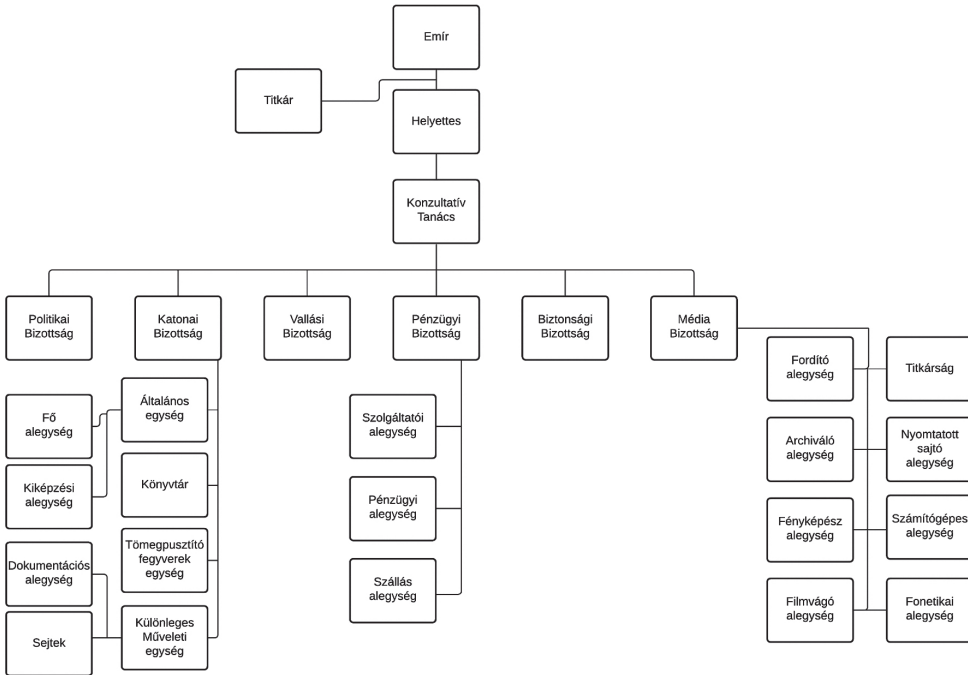
⁴³ Gunaratna (2002) i. m. 61., 63., 67.

⁴⁴ Andrés Felipe Cardona Orozco – Carlos Andrés Camargo – Jaime Correa: *FARC y Al Qaeda? Convergencia entre terrorismo y narcotráfico*. Beau Bassin, Editorial Académica Española, 2019. 24.

⁴⁵ Gunaratna (2002) i. m. 57–58.

⁴⁶ *Overview of the enemy – Staff statement No.15. 3.*

A hierarchikus struktúra hátránya a könnyű felderítési lehetőség és a vezetők letartóztatásával vagy megölésével a szervezet a felbomlását kockáztatja. Az al-Káida esetében Oszáma bin Láden halála meggyengítette, de nem eredményezte a teljes megszűnést, pozícióját az addigi helyettese, Ajman az-Zaváhiri tölti be. A felderítés megnehezítésére létrehozták a Biztonsági Bizottságot, valamint műveleti szinten bevezették a sejtszerkezetű működést. A sejtszerkezet mellett párhuzamosan a globális hálózat tevékenysége is megjelent. A fiókszervezetek többségükben már nevükben jelezték az al-Káidához tartozásukat, de a magányos farkasok esetén is utólag, de kimutatják a fiók- vagy magászervezetek irányítását, jelenlétét a műveletek során.

1. ábra: Az al-Káida strukturális és hierarchikus felépítése

Forrás: Gunaratna–Oreg (2010) i. m. 1055.

4. Módszerek, eljárások

A célpontok kiválasztása során az al-Káida több szempont alapján válogatott. Felmerült az Abdul Azziz al-Moqrin⁴⁷ által összeállított lista, valamint a közeli és távoli ellenség koncepciója is. Távoli ellenségnek az Egyesült Államokat és szövetségeseit, míg közeli

⁴⁷ Az al-Káida az Arabiai-félszigeten egyik parancsnoka.

ellenségnek a korrupt arab államok kormányait tekintették.⁴⁸ Al-Moqrin írása alapján az al-Káida célpontjai vallás alapján: zsidók: Egyesült Államok, Izrael, Nagy-Britannia, Franciaország; keresztények: Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Spanyolország, Ausztrália, Kanada, Olaszország.

Foglalkozás alapján a következő célpontokat különböztették meg: üzletemberek, bankárok és közgazdászok; diplomaták, tudósok, katonai vezetők, turisták.⁴⁹

Abu Musab al-Suri⁵⁰ megfogalmazása szerint a célpontok kiválasztása során figyelembe kell venni, hogy az ellenség számára kiemelt jelentőségű, szimbolikus vagy kritikus infrastruktúra legyen. A támadás következtében az ellenség nagy anyagi kárt szenvedjen, és mozgásba lendítse a muszlim világot.⁵¹ Al-Suri megfogalmazását támasztja alá az-Zaváhiri szeptember 11-ei támadás után kiadott könyve – *Lovagok a próféta zászlaja alatt* –, amely igazolja a terroristák által használt taktikákat. Az-Zaváhiri továbbá kiegészíti az öngyilkos műveletek legitimálásával, és a közeli ellenségekre való visszatérést még túl elhamarkodottnak tartja.⁵²

Az al-Káida által elkövetett nagyobb horderejű támadás általában három szakaszra osztható fel. Az első szakasz során a szervezet hírszerző és felderítő, megfigyelő szerepkörrel sejteket küld a leendő műveleti területre. A megfigyelők adatai és információi alapján a kiképzőtáborokban megkezdődik a támadás modellezése és kísérletezése. A támogató sejt ezzel párhuzamosan a műveleti területre érkezik, és előkészíti a szükséges infrastruktúrát. A támadó sejt megérkezésekor ideális esetben már minden készen áll, és a művelet után el is hagyják a műveleti területet – az öngyilkos műveleteket leszámítva.⁵³

A fegyveres támadás nem volt jellemző az al-Káida nyugati műveleteire. Két példa mégis kiemelendő, ami bejárta a világsajtót. Az első példa Theo Van Gogh megölése. 2004. november 2-án 8:40-kor Mohammed Bouyeri lelőtte az arra bicikliző Van Gogh rendezőt, és elvágta a torkát, majd a mellkasára szúrt üzenet után távozott. A rendőrséggel tűzharcba keveredett, de csak sérüléseket szerzett és a mártírhalál meghíusult.⁵⁴ A holland titkosszolgálatok figyelemmel kísérték a helyi dzsihadista csoportot, de Bouyeri nem volt a kockázatosnak vélt 150 fős listán. A támadás az al-Káida szellemiségéhez volt köthető – a Theo mellére tűzött levél alapján –, de közvetlen kapcsolat nem volt. Az ügyészség terrorista célokkal rendelkező szervezetben való részvétel és terroristacélból elkövetett emberölés miatt kért büntetést.⁵⁵ A második példa alkalmával az al-Káida fiókszervezete – al-Káida az Arab-félszigeten – vállalta a felelősséget. 2015. január 7-én 11:30-kor a Charlie Hebdo szerkesztőségében fegyveres támadás történt.⁵⁶ A támadás során összesen 12 embert lőttek agyon a testvérek,

⁴⁸ Marie-Helen Maras: *A terrorizmus elmélete és gyakorlata*. Budapest, Antall József Tudásközpont, 2016. 250.

⁴⁹ Hoffman (2017) i. m. 226–227.

⁵⁰ Más néven Mustafa Setmariam Naser vagy Umar Abdal Hakim, a szovjet–afgán háborúban harcolt, majd Afganisztánban tanított dzsihadelméletet az al-Káida tagjaként.

⁵¹ Paul Cruickshank – Hage Mohannad Ali: Abu Musab al-Suri: architect of the new al-Qaeda. *Studies in Conflict & Terrorism*, 30. (2007), 1. 9.

⁵² Gunaratna (2002) i. m. 224–225.

⁵³ Sageman (2004) i. m. 166.

⁵⁴ Counterextremism: *Mohammed Bouyeri*. é. n.

⁵⁵ Beatrice de Graaf: *The Van Gogh Murder and Beyond*. In Bruce Hoffman – Fernando Reinares (eds.): *The evolution of the Global Terrorist Threat. From 9/11 to Osama Bin Laden's Death*. New York, Columbia University Press, 2014. 105–107.

⁵⁶ BBC: *Charlie Hebdo trial: Artist recalls being forced to let gunmen into offices*. 2020.

majd Said és Chérif Kouachi ellen hajtóvadászatot indított a francia rendőrség. Január 9-én Amédy Coulibaly a Hyper Cacher áruházban túsul ejtette a boltban tartózkodókat – a Kouachi-testvérek védelmét követelte. A rendőrség megölte a testvérpárt, majd megrohamozta a boltot, és megölte Amédyt is.⁵⁷

Robbantás és annak a fegyveres támadáshoz képest kockázatmentes kivitelezése adta a lehetőséget. A nyugati államok nem voltak felkészülve, hogy a „távoli ellenség” elleni támadás ténylegesen megtörténhet – és célponttá váltak. A módszer célja a politikai nyomásgyakorlás volt – ezt tükrözik például a spanyolországi merényletek is, amelyek a spanyol kormányt az Irakban állomásozott katonák kivonására kényszerítette. A szükséges robbanóanyagot általában helyi forrásokból szerezték be vagy saját maguk gyártották le. A robbantások hatásfoknövelésére a párhuzamos támadásokat is alkalmazta a szervezet.

Párhuzamos támadásokra, mint *modus operandi*, példák az 1998. augusztus 7-én majdnem egy időben Nairoiban és Dar es Salaamban az amerikai nagykövetségek mellett felrobbantott teherautók. A robbantások 224 halálos áldozatot és 4 500 főnél is több sérültet eredményeztek.⁵⁸

2004. március 11-én Spanyolországban, a reggeli forgalmi csúcsban (7:37 és 7:41 között) 10 robbanószerkezet robbant fel négy vonaton, ami 191 halálos áldozatot követelt. A robbantáshoz Goma 2 Eco típusú robbanószert és mobiltelefonok ébresztőjét mint detonátort alkalmaztak.⁵⁹ A robbanószerkezeteket hátizsákokban, nejlonzacsókba csomagolva juttatták fel és hagyták a vonatokon.⁶⁰ A madridi robbantással egy napon tartotta volna a Nemzeti Törvényszék azon 24 fő tárgyalását, akiket al-Káida-tagsággal és a szervezettel való együttműködéssel gyanúsítottak.⁶¹ Kiemeltebb esemény volt a támadás után három nappal tartott nemzeti választás. A választáson José María Aznar miniszterelnök pártja vesztett, valamint az új spanyol kormány kivonta az Irakban állomásozó csapatait.

A párhuzamos robbantások mellett alkalmazott még öngyilkos merénylőket is. A merényletek célja, hogy az elkövetők a saját halálukat felhasználva az általuk ellenségnek tekintett csoportnak a lehető legnagyobb kárt okozzák, és a halálos áldozatok számát maximalizálják. Robert A. Pape⁶² szerint az elmúlt két évtizedben elkövetett öngyilkos merényletek többségében az egyik fő cél a külföldi katonai jelenlét elleni küzdelem volt. Ehhez járul hozzá, hogy a katonákat küldő külföldi országok általában demokráciák – demokrácia a terrorszervezetek szerint sérülékenyebb politikai rendszere miatt.⁶³ Az al-Káida számításai szerint egy hadihajót már 1,2 kg plasztik robbanószert felhasználása a hajócsavarra szerelve mozgásképtelenné tehet, 1,3 kg a motorok elpusztítására alkalmas, és 4 kg az egész hajó elsüllyesztését is eredményezheti.⁶⁴

⁵⁷ Répási Krisztián: Kapcsolódási pontok a 2015 januárjában és novemberében Párizsban történt merényletek, valamint a 2016. március 22-i brüsszeli robbantások között. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 7. (2019), 1. 53.

⁵⁸ Federal Bureau of Investigation: *East African Embassy Bombings*. é. n.

⁵⁹ Reinarés (2016) i. m. XIII., 146.

⁶⁰ Elaine Sciolino: Bombing in Madrid. *The New York Times*, 2004.

⁶¹ Reinarés (2016) i. m. 7.

⁶² Amerikai politológus, kutatási területe a nemzetközi biztonsági kapcsolatok, különös tekintettel az öngyilkos terrorizmusra és a légiereő területeire.

⁶³ Robert A. Pape: *Dying to Win*. New York, The Random House Publishing, 2005. 21.

⁶⁴ Gunaratna (2002) i. m. 141.

Ez alapján 2000. január 3-án a szervezet támadást kísérelt meg a USS The Sullivans (DDG-68) hajó ellen. A hajó tankolás céljából érkezett, és horgonyozott az Ádeni-öbölben. Az öbölben tartózkodása idején a strand területéről robbanóanyaggal teli csónakkal próbálták meg a hajót elsüllyeszteni.⁶⁵ A robbanóanyaggal telerakott csónakot utánfutóról engedték a vízbe, amely a túlsúly miatt azonnal elsüllyedt. Az elsüllyedt csónakból a robbanóanyagot kimentették, és később a USS Cole elleni merénylet során felhasználták.⁶⁶ 2002. október 6-án az al-Káida vállalta a felelősséget az MV Limburg francia olajszállító hajó megtámadásáért. A szervezet öngyilkos merénylőkkel támadta meg a tankert, amelynek oldalát érte a robbanás az al-Dabbah kikötőben – hasonlóan a USS Cole merényletéhez. A robbanás következtében a környezeti kár mellett egy bolgár állampolgár meghalt és 17 fő megsérült.⁶⁷

2005. július 7-én a madridi merényletekhez hasonlóan a reggeli csúcspan (8:47 körül) három robbantást hajtott végre a londoni metróhálózatban. Mohammed Sidique Khan 8:50-kor felrobbantotta magát és hat másik mellette álló személyt, valamint megsebesített több mint 160 további utast. Germaine Lindsey öngyilkos merényletével 26 főt ölt meg és több mint 360 főt megsebesített. Shehzad Tanweer merényletével nyolc embert ölt meg és több mint 170 főt megsebesített. Hasib Hussain robbanószervezete nem robbant fel a metróban, ezért a 30-as buszra szállt, és ott robbantotta fel magát és 13 főt, valamint több mint 110 főt megsebesített.⁶⁸ A madridi támadás tökéletesen tükrözte az al-Káida párhuzamos támadásait mint *modus operandi*. Ezt fokozták a londoni merénylettel, ahol a robbantásokat lecserélték öngyilkos merénylőkre, ezzel tökéletesítve a robbantásos támadásokat – Hussain meghibásodása és korrigálása tükrözi az öngyilkos merényletet mint „okosbomba” megnevezését.

Az al-Káida fiókszervezetei további számos módszert és eljárásrendet alkalmaztak. Ilyen tevékenységek voltak az emberrablások, kivégzések, katonai menetszlopokon való rajtaütés, öngyilkos merénylők, improvizált robbanószervezetek, lefejezések, zsarolások és védelmipénz-szedés.⁶⁹

A módszerekről elmondható, hogy főként Abu Musab al-Suri célpont-meghatározását próbálta meg követni a nyugati támadások során. Főként szimbolikus jelentéssel rendelkező infrastruktúra ellen robbantást vagy öngyilkos merénylőket alkalmazott. Oka, hogy a szimbólumok esetén így maximalizálhatták a károkat, valamint a hírtétet fokozták vele (a halálos áldozatok számával). Fegyveres támadást sérelmek megtorlásakor alkalmaztak, amikor a támadás volt szimbolikus és nem a célpont – Van Gogh az Iszlámról készített rövidfilmje, Charlie Hebdo esetén a Mohamed-karikatúra.

⁶⁵ Department of Justice: *Al-Qaeda associates charged in attack on USS Cole, attempted attack on another U.S. naval vessel*. Press release, 2003.

⁶⁶ John Callaway: Learning the hard way. Force protection 1983–2000. *Naval War College Review*, 62. (2009), 1. 111.

⁶⁷ *Military Commissions trial judiciary Guantanamo Bay, Cuba: United States of America v. Abd al-Rahim Hussayn Muhammad al-Nashiri*. 2012. 2.

⁶⁸ Marc Sageman: *The London Bombings*. Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 2019. 152.

⁶⁹ A teljesség igénye nélkül, felsorolás jelleggel az ismertebb fiókszervezetektől.

5. Fegyverzet

Az al-Káida birtokába került fegyverekről pontos listát készíteni lehetetlen. Ennek oka, hogy gyakran a magszervezet és a mozgalom összemosódik al-Káida néven. A fiókszervezetek önállóan is beszereztek fegyvereket, ezért a módszereknél, eljárásoknál kifejtettekkel kapcsolatosan tárgyalom a fegyverzetet. Bryant Neal Viñas⁷⁰ nem kapcsolódik a merényletekhez, de az al-Káidában szerzett tapasztalatai hasznos információval szolgálnak a szervezet további fegyvereiről.

A Theo Van Goghot megölő Mohammed Bouyeri egy kukrit⁷¹ és egy filéző kést és 9 mm HS2000 félautomata pisztolyt használt.⁷² A 2015-ös Charlie Hebdo és Hyper Cacher támadások során a merénylők 7,62 × 39mm SA Vz. 58 gépkarabélyt és AK-47 gépkarabélyt, valamint 7,62 × 25mm Tokarev TT 33 pisztolyt alkalmaztak.⁷³

Az 1998-as nagykövetségek elleni merénylet során teherautókat használtak. A Tanzániában átalakított teherautónál a robbanóanyagokat – körülbelül 680 kg TNT⁷⁴ – 20 db faládba helyezték el (darált formában) a raktérben és 19 oxigénpalackkal, teherautó-akkumulátorokkal rögzítették. A nyomozás során alumíniumpor nyomait is megtalálták az összeszerelések helyszínén, amely így tritonál⁷⁵ elegyét képezhetette. A Kenyában használt robbanószerkezet ugyanaz volt.⁷⁶

A USS Cole elleni támadás során a jemeni hatóságok C4⁷⁷ és TNT robbanóanyagok keverékét mutatták ki.⁷⁸ Az MV Limburg esetén a jemeni hatóságok TNT nyomait találták.⁷⁹

A madridi robbantáshoz kezdetben a hexametilén-triperoxo-diamint (HMTD)⁸⁰ alkalmazták volna, mert az internet segítségével el tudták volna készíteni. A dinamitot – Goma 2 Eco – választották végül.⁸¹ 2004 elején Jose Emilio Suárez⁸² küldött mintái alapján a robbanóanyagot Asztúriában a Caolines de Merilles-i bányából szereztek be.⁸³

A londoni merénylők közül 2003-ban Siddiqui három ismerősével Pakisztánba utazott, hogy képzést kapjanak robbanóanyag- és robbanószerkezet-összeállításból. A csoportra szabott képzés során alumínium por, ammónium-nitrát, karbamid

⁷⁰ 2001. szeptember 11. után első amerikai állampolgárként csatlakozott az al-Káida szervezetéhez.

⁷¹ A machete nepáli fajtája, a gurkhák által használt kés.

⁷² Jonas Feltes: *Terrorist group: Al-qaeda Weapon Use.* é. n.

⁷³ Thomas Seymat: *Exclusive: Charlie Hebdo attacks may have used weapons legally purchased in the EU.* Euronews, 2015.

⁷⁴ Magyarul trinitro-toluol, trotil, angolul trinitrotoluene.

⁷⁵ Az Egyesült Államok például rombolóbombák tölteténél használta (M117 vagy Mk81 típusoknál).

⁷⁶ Becky Champagne: *Anatomy of Terrorist Attack: An In-depth Investigation into the 1998 Bombing of U.S. Embassies in Kenya and Tanzania.* 2005. 15–16., 58., 69.

⁷⁷ Composition C, C-2, C-3, C-4, plasztik robbanóanyag trotilal keverve.

⁷⁸ Robert Burns: *Persian Gulf security increase.*

⁷⁹ BBC: *Yemen says tanker blast was terrorism.* 2002.

⁸⁰ „Fehér, kristályos, szerves vegyület, mely nagy ütés- és dörzsérzékenysége következtében nem olyan stabil. [...] A rossz hő- és kémiai stabilitása miatt detonátorként nem alkalmazzák.” Daruka Norbert: *A bűnös célú/terror jellegű robbantások és az ellenük való védekezés lehetőségei, különös tekintettel a tűzszerész feladatok ellátására.* Doktori értekezés. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola, 2013. 31.

⁸¹ Reinales (2016) i. m. 146.

⁸² Spanyolországi robbanószer- és drogkereskedő volt.

⁸³ Reinales (2016) i. m. 73–74.

összetétellel gyakoroltak, valamint ricinnel⁸⁴ kísérleteztek.⁸⁵ Tanweer és Siddique kísérletezett még hidrogén-peroxid és piperin keverékével, valamint HMTD robbanóanyaggal is.⁸⁶ A merényletsorozathoz végül a triaceton-triperoxidot (TATP)⁸⁷ használták, amit a HMTD-hez hasonlóan egyszerű anyagokból, a megfelelő aránypár megtalálásával létre lehet hozni.⁸⁸

Bryant Neal Viñas 2008 márciusa és 2008 júliusa között három modult végzett el az al-Káida kiképzéseiből. Az első modul alkalmával 7,62 × 39 mm AK-47 gépkarabély, 7,62 × 54 mm PKM géppuska és RPG-7 kézi páncéltörő gránátvető működését és alkalmazását sajátította el. A modul végén a kiképzők bemutatták a C3 és C4 robbanóanyagokat. A második modul a robbanóanyagok elméletéről és gyakorlatáról szólt. A képzés során a résztvevők megismerhették a TNT, C3, C4, Semtex,⁸⁹ nitropentát⁹⁰ és hexogén⁹¹ robbanóanyagokat. Megtanulták az öngyilkos merényletkez használható mellény összeszerelését. A harmadik modul az RPG kézi páncéltörő gránátvetők elméleti alkalmazását tartalmazta, és írásbeli vizsgát tettek a modul végén.⁹²

6. Összegzés

Az al-Kaidát a szovjet–afgán háború alatt hozták létre az Afganisztánba érkező mudzsahedinek segítségével, koordinálására. A háború végével és a térségben erősödő Egyesült Államok és annak a helyi kormányoknak nyújtott támogatása miatt lett célpont, a Szovjetunió helyét átveve.

A szervezet hierarchikus felépítését negatívan, hátránynak ítélik meg, mert amennyiben a láncból egy szem is kiesik, az utasítások megrekedését és a teljes vezetés lebuktatását is okozhatja. A struktúra létrehozatala óta számos embert veszített a vezetésből és az emírt is megölték – például Oszáma bin Ládent vagy Abu Faraj al-Libit. A műveleti szinten létrehozott sejtszerkezet a támadások vagy letartóztatások után indított nyomozás során az egész szervezet felderítését megakadályozza – a szervezeti hovatartozás megtudható, de az egyes tagok vagy vezetők már kevésbé, mert nem ismerik őket közvetlenül. A Biztonsági Bizottság létrehozása, az emír és más vezetők védelmének ellátása mellett a szervezetbe való beszivárgás megakadályozásán dolgozott – például a felvételizők szűrésével. Előnyként említhető azonban, hogy mindenki előre meghatározott feladatrendszer szerint dolgozott.

A módszerek tekintetében a robbantásokat és annak fajtáit részesítették előnyben a fegyveres támadások helyett. A robbantás bár nagyobb szervezést és logisztikai hátteret igényelt, azonban a fegyveres támadásnál nagyobb médiafigyelmet kap – nagyobb

⁸⁴ Ricinus babból kinyerhető kémiai mérge. Department of Health: *The facts about ricin*. é. n.

⁸⁵ Sageman (2019) i. m. 64–65.

⁸⁶ Sageman (2019) i. m. 140–140.

⁸⁷ „Nagy hatóerejű, nagyon érzékeny fehér, kristályos, instabil robbanóanyag.” Daruka (2013) i. m. 30.

⁸⁸ The National Academies – Homeland Security: *IED attack*. é. n.

⁸⁹ „Nagy hatóerejű plasztik robbanószer.” Daruka (2013) i. m. 25.

⁹⁰ Tiszta állapotban fehér, kristályos anyag. Hernád Mária: *Robbanóanyagok toxikológiája II.* – RDX, PETN. é. n. 48.

⁹¹ Apró kristályos, fehér, iztellen, szagtalan, vízben nem oldódó anyag Hernád (é. n.) i. m. 42.

⁹² Bryant Neal Viñas – Mitchell D. Silber: Al Qaeda's First American Foreign Fighter after 9/11. *CTC Sentinel*, 11. (2018), 8. 4–5.

nyomásgyakorló eszköz is ezáltal. A robbantások során így is minimális hibafaktorial működtek – a madridi robbantás során tíz robbanószerkezet robbant, és hármat hatástalanított a rendőrség, 191 halott és több mint 1800 sérült volt. Öngyilkos merénylekre cserélve a robbantásokat Kenyában 213 halott és több mint 4000 sérült, míg Tanzániában 11 halottat és legalább 85 főt sebesített meg. A robbanószerkezeteket sikeresen felrobbantották, és az olyan problémát, mint a nagykövetség területére nem tudtak bejutni Dar es Salaamban rögtönzéssel megoldották. A londoni merényleknél Hasib Hussein technikai problémáit szintén sikeresen megoldotta, így a hibák számát csökkentették. Fegyveres támadás esetén a halálos áldozatok száma alacsonyabb. A Charlie Hebdonál történt támadás során a két támadó 12 embert lőtt agyon, míg a Theo van Gogh incidens során csak egy halott és néhány sérült volt – utóbbinál egy célpont volt, aki meghalt.

A fegyvereket és robbanóanyagokat mind az interneten vagy helyi kereskedőtől szerezték be. A robbanószerkezeteket Londonban kikísérletezték és összeszerelték, míg Madrid esetén megvásárolták.

Következtetésként megfogalmazható, hogy a fent tárgyaltak összességében hozzájárultak – számos egyéb tényező mellett –, hogy az al-Káida név ne merüljön a feledés homályába. Az Egyesült Államok és szövetségesei elleni támadások közül a spanyolországi merénylet tekinthető egyedül a célját elérő, sikeres terrortámadásnak. (Bin Ládén megtorlás említése, ha nem is értelmezhető, mérhető, de végül egy 2001-ben indult tervezés végeredménye, hogy Spanyolország kivonta csapatait Irakból. A Charlie Hebdo és Theo van Gogh elleni támadások egy-egy konkrét sérelem megtorlását célozták, és nem általánosságban meghatározott célok teljesítéséért hajtották végre.) A többi támadás érdemét ez nem csökkenti, mert olyan ikonikus, emlékeztető merényletek voltak, amelyek ismétlődően megjelennek az al-Káida nevével kapcsolatosan.

Felhasznált irodalom

- BBC: *Charlie Hebdo trial: Artist recalls being forced to let gunmen into offices*. 2020. Online: www.bbc.com/news/world-europe-54081642
- BBC: *Yemen says tanker blast was terrorism*. 2002. Online: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2334865.stm
- Burns, Robert: *Persian Gulf security increase*. Online: www.cia.gov/library/abbottabad-compound/35/3581885077095132DBBA942CC9BDB665_Persian_Gulf_Security_Increased.pdf
- Callaway, John: *Learning the hard way. Force protection 1983–2000*. *Naval War College Review*, 62. (2009), 1. 107–122. Online: <https://digital-commons.usnwc.edu/nwc-review/vol62/iss1/8/>
- Champagne, Becky: *Anatomy of Terrorist Attack: An In-depth Investigation into the 1998 Bombing of U.S. Embassies in Kenya and Tanzania*. 2005. Online: www.files.ethz.ch/isn/26356/05_anatomy_terr_attack.pdf
- Counterextremism: *Mohammed Bouyeri*. é. n. Online: www.counterextremism.com/extremists/mohammed-bouyeri

- Cruikshank, Paul – Hage Mohannad Ali: Abu Musab al-Suri: architect of the new al-Qaeda. *Studies in Conflict & Terrorism*, 30. (2007), 1. 1–14. Online: <https://doi.org/10.1080/10576100601049928>
- Daruka Norbert: *A bűnös célú/terror jellegű robbantások és az ellenük való védekezés lehetőségei, különös tekintettel a tűzszerész feladatok ellátására*. Budapest, Doktori értekezés. Nemzet Közszolgálati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola, 2013. Online: <https://doi.org/10.17625/NKE.2014.032>
- Department of Health: *The facts about ricin*. é. n. Online: www.health.ny.gov/environmental/emergency/chemical_terrorism/ricin.htm
- Department of Justice: *Al-Qaeda associates charged in attack on USS Cole, attempted attack on an other U.S. naval vessel*. Press release, 2003. Online: www.justice.gov/archive/opa/pr/2003/May/03_crm_298.htm
- Eposito, John L.: *The Oxford Dictionary of Islam*. New York, Oxford University Press, 2003. Online: <https://doi.org/10.1093/acref/9780195125580.001.0001>
- Federal Bureau of Investigation: *East African Embassy Bombings*. é. n. Online: www.fbi.gov/history/famous-cases/east-african-embassy-bombings
- Feltes, Jonas: *Terrorist group: Al-qaeda Weapon Use*. é. n. Online: <http://counterterrorismethics.com/the-past-present-and-future-weapon-use-of-al-qaeda/>
- Ganor, Boaz: *Global Alert*. New York, Columbia University Press, 2015. Online: <https://doi.org/10.7312/columbia/9780231172127.001.0001>
- Graaf, Beatrice de: The Van Gogh Murder and Beyond. In Bruce Hoffman – Fernando Reinares (eds.): *The Evolution of the Global Terrorist Threat. From 9/11 to Osama Bin Laden's Death*. New York, Columbia University Press, 2014. 101–143. Online: <https://doi.org/10.7312/hoff16898-005>
- Gunaratna, Rohan – Aviv Oreg: Al Qaeda's Organizational Structure and Its Evolution. *Studies in Conflict & Terrorism*, 33. (2010), 12. 1043–1078. Online: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2010.523860>
- Gunaratna, Rohan: *Inside Al Qaeda*. New York, Columbia University Press, 2002. Online: <https://doi.org/10.7312/guna12692>
- Gunaratna, Rohan: The Post-Madrid Face of Al Qaeda. *The Washington Quarterly*, 27. (2004), 3. 91–100. Online: <https://doi.org/10.1162/016366004323090278>
- Hernád Mária: *Robbanóanyagok toxikológiája II. – RDX, PETN*. é. n. Online: https://mkk.uni-nke.hu/document/mkk-uni-nke-hu/2008_06%20Robban%C3%B3anyag%20toxikol%C3%B3gia%20II-RDX-PETN%20-%20Hern%C3%A1d%20M.pdf
- Hoffman, Bruce: *Inside Terrorism*. New York, Columbia University Press, 2017. Online: <https://doi.org/10.7312/hoff17476>
- Katona Magda: Az al-Káida a vezére elvesztése utáni időszakban. *Hadtudomány*, (2012), esz. Online: http://mhtt.eu/hadtudomany/2012/2012_elektronikus/2012_2_Katona_Magda_alkaida.pdf
- Kean, Thomas H. – H. Lee Hamilton: *9/11 Commission Report*. New York, Barnes & Noble, 2006.
- Kolontári Attila: Az afganisztáni szovjet beavatkozás külső és belső körülményei. In Dávid Ferenc – Kolontár Attila – Lengyel Gábor (szerk.): *Moszt Könyvek 4. – „Afganisztán – 1979-89-99-2009”*. Pécs, Moszt, 2010. 27–51.

- Maras, Marie-Helen: *A terrorizmus elmélete és gyakorlata*. Budapest, Antall József Tudásközpont, 2016.
- Military Commissions trial judiciary Guantanamo Bay, Cuba: United States of America v. Abd al-Rahim Hussayn Muhammad al-Nashiri*. 2012. Online: www.justsecurity.org/wp-content/uploads/2014/08/Al-Nashiri-II-AE104A.pdf
- The National Academies – Homeland Security: *IED attack*. é. n. Online: www.dhs.gov/xlibrary/assets/prep_ied_fact_sheet.pdf
- Orozco, Andrés Felipe Cardona – Carlos Andrés Camargo – Jaime Correa: *FARC y Al Qaeda? Convergencia entre terrorismo y narcotráfico*. Beau Bassin, Editorial Académica Española, 2019.
- Overview of the enemy – Staff statement No. 15*. Online: https://govinfo.library.unt.edu/911/staff_statements/staff_statement_15.pdf
- Pape, Robert A.: *Dying to Win*. New York, The Random House Publishing, 2005.
- Reinares, Fernando: *Al Qaeda's Revenge*. New York, Columbia University Press, 2016. Online: <https://doi.org/10.7312/rein70454>
- Répási Krisztián: Kapcsolódási pontok a 2015 januárjában és novemberében Párizsban történt merényletek, valamint a 2016. március 22-i brüsszeli robbantások között. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 7. (2019), 1. 52–65. Online: <https://doi.org/10.32561/nisz.2019.1.5>
- Sageman, Marc: *Leaderless Jihad*. Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 2007. Online: <https://doi.org/10.9783/9780812206784>
- Sageman, Marc: *The London Bombings*. Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 2019.
- Sageman, Marc: *Understanding Terror Networks*. University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2004. Online: <https://doi.org/10.9783/9780812206791>
- Sciolino, Elaine: Bombing in Madrid. *The New York Times*, 2004. Online: www.nytimes.com/2004/03/12/world/bombings-in-madrid-the-attack-10-bombs-shatter-trains-in-madrid-killing-192.html
- Seymat, Thomas: *Exclusive: Charlie Hebdo attacks may have used weapons legally purchased in the EU*. Euronews, 2015. Online: www.euronews.com/2015/02/18/charlie-hebdo-attacks-eu-gun-laws
- Viñas, Bryant Neal – Mitchell D. Silber: Al Qaeda's First American Foreign Fighter after 9/11. *CTC Sentinel*, 11. (2018), 8. 1–9.
- Wagner Péter: *Az al-Káida metamorfózisa*. Budapest, Magyar Külügyi Intézet, 2011. Online: <https://kki.hu/assets/upload/Wagner30.pdf>